

Nr 6.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skyldighet för företag att underrätta arbetsmarknadsorgan om planerade driftsinskränkningar.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 8 i första kammaren av herr *Persson, Helmer, m. fl.* samt nr 15 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Stockholm *m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till lag, som stipulerar skyldighet för företag att minst två månader i förväg underrätta arbetsmarknadsorganen om planerade driftsinskränkningar».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Frivilliga överenskommelser 1944 och 1952, m. m.

År 1944 träffades mellan dåvarande *arbetsmarknadskommisionen* och en för *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* gemensam kommitté, sedermera ombildad till Industriens produktionsråd, en överenskommelse om frivilligt varsel vid driftsnedläggelser, driftsinskränkningar och permitteringar. Enligt överenskommelsen hade industriföretagen att till myndigheterna meddela det antal arbetare, som under de närmast följande två månaderna väntades behöva permitteras eller avskedas. Eventuella meddelanden av detta slag lämnades på det rapportkort rörande sysselsättningsläget, som företagen månatligen via länsarbetsnämnderna översände till socialstyrelsen. Länsarbetsnämnden bokförde i sitt sysselsättningsregister de lämnade varseluppgifterna och tillställde arbetsmarknadsstyrelsen ett sammandrag av desamma. Inom styrelsen gjordes en sammanställning av uppgifterna från hela landet.

Bakgrunden till att denna överenskommelse träffades var, att man i slutet av kriget räknade med att under en övergångsperiod svårigheter skulle kunna uppstå att upprätthålla sysselsättningen framför allt inom de industrier, vilkas kapacitet i betydande grad togs i anspråk för militära beställningar.

I början av år 1952 hölls mellan *arbetsmarknadsstyrelsen* å ena sidan och *Sveriges industriförbund*, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Industriens*

produktionsråd å andra sidan — i syfte att få till stånd en effektivisering och aktualisering av varselsystemet — överläggningar rörande åtgärder i anledning av driftsnedläggelse och driftsinskränkning m. m. Dessa överläggningar resulterade i en överenskommelse, vilken — efter en erinran om varselsystemets dittillsvarande utformning — var av följande lydelse.

För att få till stånd ett bättre samarbete mellan industriföretagen och arbetsförmedlingsorganen i dessa frågor och göra varselsystemet mer effektivt skola organisationerna verka för att anslutna industriföretag (byggnadsindustrien omfattas icke av överenskommelsen) iakttaga följande regler.

I fortsättningen skall anmälan om väntade permitteringar eller avskedanden ske genom direkta informationer från företagsledningen till länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören. Uppgifter om dessa förhållanden skola däremot icke längre lämnas på sysselsättningsrapporten till socialstyrelsen.

Vid företagets kontakt med länsarbetsnämnden böra uppgifter lämnas om vid vilken tidpunkt avskedandena eller permitteringarna avses komma att genomföras, antalet anställda som beröras, driftsinskränkningens beräknade varaktighet samt orsaken till driftsinskränkningen.

Beträffande de fall av permitteringar och avskedanden för vilka rapporteringsskyldighet föreligger och den tidpunkt då länsarbetsnämnden på sätt ovan sagts skall underrättas har följande överenskommelse träffats.

a) *Definitiv driftsnedläggelse.*

Meddelande lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i mycket god tid och under alla förhållanden senast två månader före driftsnedläggelsen.

b) *Driftsinställelse*, varmed avses totalt driftstopp under mer än 14 dagar. Meddelande lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) senast 2 månader före driftsinställelsen.

Anmärkning till a) och b).

Dylika meddelanden behöva ej lämnas, då mindre än 10 arbetstagare beröras av åtgärden.

c) *Driftsinskränkning av mera väsentlig betydelse.*

Härvid skall hänsyn tagas icke blott till förhållandena sett ur företagets synpunkt utan även till åtgärdens väntade inverkan på arbetsmarknadsläget på orten och därmed på arbetsförmedlingsorganens möjligheter att omplacera den friställda arbetskraften. Av betydelse är därvid bland annat ortens storlek och näringslivets struktur. På mindre orter kan exempelvis friställande av 15 arbetare orsaka svårigheter och skall därför rapporteras, medan däremot på större orter permittering av ett förhållandevis större antal arbetare icke behöver omfattas av anmälningsskyldigheten. Om tveksamhet skulle uppstå huruvida rapporteringsskyldighet skall anses föreligga eller icke, bör företaget taga kontakt med Industriens produktionsråd.

Meddelande om driftsinskränkning av här angivet slag lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) senast 2 månader före åtgärdens vidtagande eller, om i undantagsfall inskränkningen icke rimligen kunnat förutses redan 2 månader i förväg, i så god tid som möjligt.

Anmärkning till c)

Är det ur företagets synpunkt angeläget att speciell diskretion iakttages, kan underhandskontakt tagas med länsarbetsdirektören personligen med anhållan om diskretion.

d) Korttidspermittering.

Härmed avses permittering av mera väsentlig betydelse enligt ovanstående definition, meddelad på viss tid, ej överstigande 14 dagar.

Meddelande om dylik permittering bör lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i god tid före permitteringstillfället.

e) Fortlöpande arbetstidsförkortning.

Härmed avses sådan inskränkning av arbetstiden, en eller flera dagar per vecka, som berör en mera väsentlig del av arbetsstyrkan.

Meddelande härom bör lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i god tid före åtgärdens vidtagande.

f) Permittering eller avskedande av säsongarbetare.

Meddelande lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i så god tid som möjligt, innan arbetskraften kommer att friställas.

Enligt § 6 i *avtalet 1946 mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige om företagsnämnder* skall vidare, när fråga uppkommer om nedläggande, inställelse eller väsentlig inskränkning av ett företags drift, i så god tid som möjligt innan dylik åtgärd vidtages, samråd därom äga rum inom företagsnämnden. Därest sådan åtgärd anmäles till offentlig myndighet, skall enligt samma bestämmelse dylik anmälan delgivas nämnden och denna fortlöpande hållas underrättad om ärendets utveckling. Dessa föreskrifter avser enligt sakens natur endast underrättelse till de anställda och icke anmälan till arbetsmarknadsmyndigheterna.

Frågans behandling vid 1952 års riksdag.

Vid 1952 års riksdag hemställdes i en motion i andra kammaren, II: 141, om utredning rörande anmälningsskyldighet för industriföretag om inskränkningar i driften. Motionen hänvisades till bankoutskottet och behandlades i dess utlåtande nr 15.

Över motionen avgavs yttranden av arbetsmarknadsstyrelsen, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och Tjänstemännens centralorganisation.

Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation tillstyrkte det i motionen framställda förslaget om en utredning rörande den ifrågasatta anmälningsskyldigheten. Organisationerna tog dock icke ställning till frågan om formen för en skärpt reglering av ifrågavarande spörsmål. TCO 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 9 saml. 2 avd. Nr 4—6.*

framhöll sålunda, att det vore uppenbart att det skulle innebära en klar fördel om skyldighet förelåge för företaget att meddela kommun och arbetsmarknadsorganen om en förestående driftsinskränkning. Huruvida detta borde åstadkommas lagstiftningsvägen eller via överenskommelser mellan industrien och arbetsmarknadsstyrelsen borde enligt TCO utredas.

Landsorganisationen uttalade, att man vid en vikande konjunktur icke torde kunna förlita sig enbart på de frivilliga utfästelser i fråga om anmälning, som redan tidigare lämnats av industriens egna organisationer, utfästelser som för övrigt endast avsåge till dessa organisationer anslutna företag.

Ej heller § 6 i avtalet om företagsnämnder erbjöde enligt landsorganisationen någon betryggande garanti för att varsel verkligen lämnades inom tid, som med hänsyn till arbetskraftens intressen kunde anses skälig. Även TCO erinrade om nämnda § 6 och uttalade, att personalens intressen i det i motionen nämnda avseendet borde vara tillgodosedda vid företag, vid vilka företagsnämnder funnes inrättade.

Arbetsmarknadsstyrelsen underströk i sitt yttrande, att det för arbetsmarknadsmyndigheterna självfallet vore av största vikt att på ett så tidigt stadium som möjligt erhålla kännedom om förestående driftsnedläggelser, driftsinskränkningar och permitteringar inom näringslivet. Förutsättningarna för att på ett smidigt sätt kunna klara omställningsproblemen vore, framhöll styrelsen, helt naturligt väsentligt större, om tillräcklig tid för förberedelser stode till förfogande, än om erforderliga åtgärder skulle behöva improviseras i all hast. Under hänvisning till den då nyligen träffade, ovan återgivna överenskommelsen rörande effektivisering och aktualisering av varselsystemet uttalade sig emellertid arbetsmarknadsstyrelsen för att den frivilliga överenskommelsen bibehölles.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* avstyrkte i gemensamt utlåtande motionen under hänvisning till den träffade frivilliga överenskommelsen. I utlåtandet anfördes bl. a. följande.

Under tiden närmast efter det 1944 års överenskommelse träffats förekom driftsinskränkningar vid ett icke obetydligt antal företag. Varselsystemet fungerade därvid tillfredsställande. I produktions- och avsättningsförhållandena inom industrien skedde emellertid senare en markant omsvängning, så att läget under en följd av år kännetecknades av en genomgående och betydande brist på arbetskraft. För den alldeles övervägande delen av industriföretagen förekom under dessa år icke permitteringar eller avskedanden av någon betydelse, varför varselsystemet icke behövde tråda i funktion. Inom bland annat cellulosaindustrien lades emellertid driften ned definitivt vid ett mindre antal anläggningar, beroende på brist på råvaror. Myndigheterna underrättades därvid i god tid. Då det i flertalet fall visade sig möjligt att få i gång ny industriell verksamhet i den nedlagda industriens ställe, medförde driftsnedläggelserna inga större problem för den friställda arbetskraften och de berörda kommunerna.

Under senare delen av år 1951 inträdde så en relativt snabb försämring i avsättningsmöjligheterna för vissa hemmamarknadsindustrier. Ett bety-

dande antal företag inom framför allt textil- och konfektionsindustrierna måste därför i början av år 1952 inskränka driften. Vid några företag nedlades driften definitivt. Därvid underrättades myndigheterna i några fall icke i så god tid som varit önskvärt.

Emellertid funnes, förmenade arbetsgivareföreningen och industriförbundet, ingen anledning att på grund av vad som förekommit ifrågasätta det rådande varselsystemets betydelse som ett smidigt och effektivt system för lämnande av förhandsinformationer till de statliga arbetsmarknadsorganen om planerade driftsinskränkningar och driftsnedläggelser. Man måste sålunda ha i minnet, att driftsinskränkningar under en följd av år i stort sett icke förekommit inom industrien och att det under sådana förhållanden vore förklarligt, att bestämmelserna om varselsystemet icke alltid hållits aktuella. Efter påpekanden från Industriens produktionsråd hade, framhölls vidare i utlåtandet, i en del fall företagen ändrat sina dispositioner och utsträckt avvecklingsperioden.

Bankoutskottet fann det angeläget, att garantier skapades för att företagen fullgjorde viss rapportskyldighet vid inskränkningar i driften. Med hänsyn till den år 1952 träffade frivilliga överenskommelsen om viss varselskyldighet ansåg utskottet det emellertid icke erforderligt att föreslå riksdagen att hemställa hos Kungl. Maj:t om utredning i ämnet och hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Det frivilliga systemets utbyggnad efter 1952 års riksdagsbehandling.

I mitten av år 1952 tillställde arbetsmarknadsstyrelsen statliga verk med arbetarpersonal, förvaltningarna i Sveriges städer, köpingar och landskommuner samt företag, som icke var anslutna till Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund, tryckta meddelanden med informationer om den år 1952 träffade frivilliga överenskommelsen om varselskyldighet. I meddelandet framhölls, att det vore angeläget, att det nya varselsystemet tillämpades även av arbetsgivare, som icke vore anslutna till de organisationer, med vilka överenskommelsen träffats. Överenskommelse om förhandsinformationer vid personalinskränkningar har härefter, enligt vad som från arbetsmarknadsstyrelsen inhämtats, träffats med *Handelns arbetsgivareorganisation* och *Kooperationens förhandlingsorganisation*.

Utskottet.

Då företag nedlägger eller inskränker driften, kan svåra arbetsmarknadsproblem uppkomma. För att arbetsmarknadsorganen därvid skall kunna fullgöra sin för samhället och de enskilda betydelsefulla uppgift att omplacera den friställda arbetskraften är det av stor vikt, att de i god tid

erhåller vetenskap om de förändringar i driften, som företagen planerar. För närvarande föreligger icke lagfäst skyldighet för företag att varsla om planerad driftsnedläggelse eller driftsinskränkning. Ett frivilligt varselsystem infördes emellertid år 1944 genom en överenskommelse mellan dåvarande arbetsmarknadscommissionen och representanter för Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund. I syfte att effektivisera systemet träffades år 1952 mellan å ena sidan arbetsmarknadsstyrelsen och å andra sidan arbetsgivareföreningen, industriförbundet och Industriens produktionsråd en ny överenskommelse om underrättelse till arbetsmarknadsorganen vid driftsnedläggelse och driftsinskränkning m. m. Arbetsmarknadsstyrelsen har därefter vidtagit åtgärder för att vidga området för det frivilliga varselsystemet. Överenskommelse om förhandsinformationer vid personalinskränkningar har till följd härav träffats också med Handelns arbetsgivareorganisation och Kooperationens förhandlingsorganisation. Med hänsyn till den utveckling det frivilliga varselsystemet undergått finner utskottet icke erforderligt att nu i lag stadga skyldighet för företag att underrätta arbetsmarknadsorganen om planerad driftsnedläggelse eller driftsinskränkning. Därest erfarenheten ger vid handen, att systemet icke fungerar med tillräcklig effektivitet, bör spørsmålet emellertid kunna upptagas till förnyat övervägande. Utskottet förutsätter, att arbetsmarknadsstyrelsen uppmärksam följer systemets tillämpning och tager de initiativ, som kan påkallas av förhållandena på området.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 8 och II: 15, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1954.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Sunne, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Lundgren, Huss och Nils Theodor Larsson;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fru Västberg*, herrar Carlsson i Bakeröd*, Andersson i Alfredshem, Odhe*, fru Ewerlöf*, herrar Bengtsson i Varberg och Königson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.